

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՇՎԵՔՆՆԻՉ ՊԱԼԱՏ
ՈՐՈՇՈՒՄ

«21» Տեպտեմբեր 2018 թվականի N 3/4

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2017 թվականի ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ
ԿԱՏԱՐՍԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՇՎԵՔՆՆԻՉ ՊԱԼԱՏԻ ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Հաշվեքննիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին կետի բ) ենթակետի, 16-րդ հոդվածի 9-րդ մասի 4-րդ կետի և 27-րդ հոդվածի 3-րդ մասի պահանջներով՝ Հայաստանի Հանրապետության հաշվեքննիչ պալատը

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Է՝

Հաստատել Հայաստանի Հանրապետության 2017 թվականի պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ ՀՀ հաշվեքննիչ պալատի եզրակացությունը:

ՀՀ ՀԱՇՎԵՔՆՆԻՉ ՊԱԼԱՏԻ
ՆԱԽԱԳԱՀ

Լ. ՅՈԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՇՎԵՔՆՆԻՉ ՊԱԼԱՏ

Ե Զ Ր Ա Կ Ա Յ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2017 ԹՎԱԿԱՆԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

**Հայաստանի Հանրապետության 2017 թվականի պետական բյուջեի
կատարման վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության հաշվեքննիչ
պալատի եզրակացությունը ներկայացվում է ի կատարումն ՀՀ
Սահմանադրության 111-րդ հոդվածի, «Հաշվեքննիչ պալատի մասին» ՀՀ
օրենքի 5-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին կետի բ) ենթակետի, 27-րդ հոդվածի 3-
րդ մասի, «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի 116-րդ հոդվածի 2-րդ
մասի պահանջների:**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի կատարման մասին ՀՀ կառավարության հաշվետվության վերաբերյալ.....	4
1.1. 2017 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների վերաբերյալ.....	7
1.2. 2017 թվականի պետական բյուջեի ծախսերի վերաբերյալ.....	9
1.3. 2017 թվականի պետական բյուջեի դեֆիցիտի վերաբերյալ.....	15
1.4. 2017 թվականի ՀՀ պետական պարտքը.....	18
1.4.1. 2017 թվականի ՀՀ ներքին պետական պարտքը.....	18
1.4.2. 2017 թվականի ՀՀ արտաքին պետական պարտքը.....	19
1.4.3. ՀՀ արտաքին պետական պարտքի բեռը բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշները.....	21
2. ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի կատարմանն առնչվող օրենսդրության վերաբերյալ.....	23
3. 2017 թվականի ՀՀ պետական բյուջեով սահմանված ծրագրերի իրականացումը բնութագրող ոչ ֆինանսական ցուցանիշների կատարման վերաբերյալ.....	25
4. Առաջարկություններ.....	30

1. ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի կատարման մասին ՀՀ կառավարության հաշվետվության վերաբերյալ

հազ. դր.

Ծրագիր	Ճշտված ծրագիր	Փաստացի
Եկամուտներ 1,210,012,342.0	Եկամուտներ 1,320,858,442.7	Եկամուտներ 1,237,780,767.4
Ծախսեր 1,360,112,342.0	Ծախսեր 1,561,034,364.6	Ծախսեր 1,504,802,229.8
Դեֆիցիտ 150,100,000.0	Դեֆիցիտ 240,175,921.9	Դեֆիցիտ 267,021,462.4

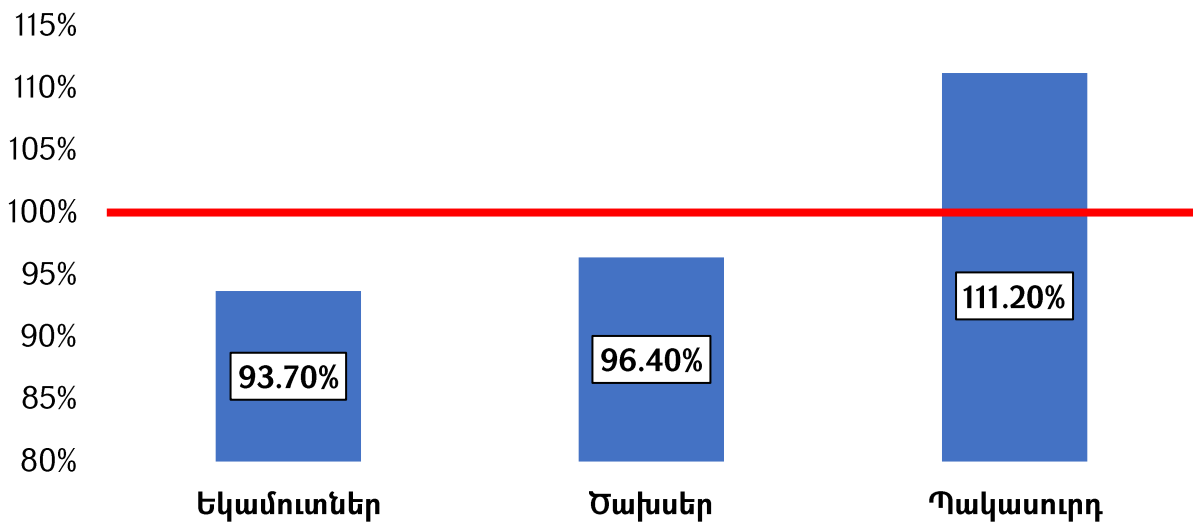
ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ ՀՀ կառավարության հաշվետվության համաձայն (այսուհետ՝ Հաշվետվություն), ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի եկամուտները «ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքով (այսուհետ՝ Օրենք) նախատեսվել են 1,210,012,342.0 հազ. դրամ: 2017 թվականի ընթացքում պետական բյուջեի եկամուտները ՀՀ կառավարության որոշումներով ավելացել են 110,846,100.7 հազ. դրամով, ինչի արդյունքում ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների ճշտված ծրագիրը կազմել է 1,320,858,442.7 հազ. դրամ:

Օրենքի 9-րդ հոդվածի 10-րդ կետի համաձայն, արտաբյուջետային միջոցների որոշ հաշիվների մուտքերի և ելքերի նախահաշվային և փաստացի ցուցանիշները ներառվել են ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի կատարման հաշվետվությունում և արտացոլվել են որպես պետական բյուջեի համապատասխան մուտքեր և ելքեր: 2017 թվականի պետական հիմնարկների արտաբյուջետային միջոցների հաշիվներին մուտքերը ճշտված ծրագրով նախատեսվել են 40,274,822.8 հազ. դրամ, որից՝ 35,219,356.0 հազ. դրամը դիտարկվող ժամանակահատվածում ստացված եկամուտներն են, 5,028,206.3 հազ. դրամը՝ արտաբյու-

ջետային հաշիվների ելքերի ֆինանսավորմանն ուղղվող հաշվի տարեսկզբի միջոցները, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերը նախատեսվել են 27,260.5 հազ. դրամ: Հաշվետվությամբ արտաբյուջետային միջոցների հաշիվներին փաստացի մուտքը կազմել է 38,559,086.4 հազ. դրամ, որից՝ 34,897,458.6 հազ. դրամը դիտարկվող ժամանակահատվածում փաստացի ստացված եկամուտներն են, 3,607,900.0 հազ. դրամը՝ արտաբյուջետային հաշիվների ելքերի ֆինանսավորմանն ուղղվող հաշվի տարեսկզբի միջոցները, իսկ 53,727.9 հազ. դրամը՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների իրացումից եկամուտները:

Պետական բյուջեի կատարումը

(ճշտված ծրագրի համեմատ %-ով)

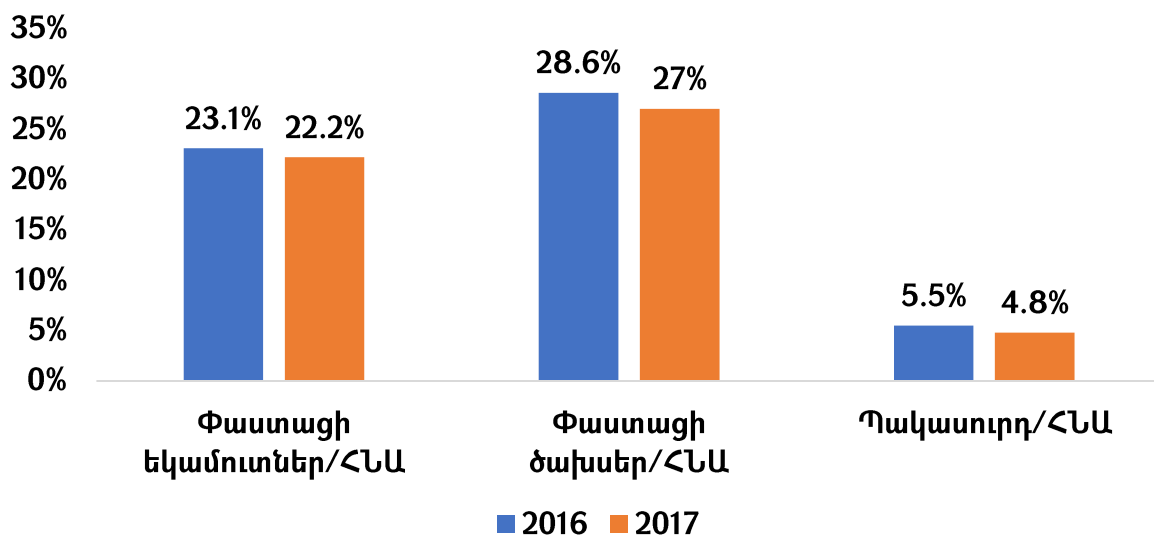

2017 թվականի պետական բյուջեի փաստացի եկամուտները ՀՆԱ-ի նկատմամբ կազմել են 22.2% (2016 թվականին՝ 23.1%):

Օրենքով ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերը նախատեսվել են 1,360,112,342.0 հազ. դրամ, որոնք 2017 թվականի ընթացքում ՀՀ կառավարության որոշումներով ավելացել են 200,922,022.6 հազ. դրամով: Արդյունքում ծախսերի ճշտված ծրագիրը կազմել է 1,561,034,364.6 հազ. դրամ, որը ներառում է 38,610,444.7 հազ. դրամ արտաբյուջետային միջոցների հաշվին նախատեսված ծախսը: Ծախսերի ճշտված ծրագիրը, առանց արտաբյուջետային միջոցների հաշվին նախատեսված ծախսի, կազմել է 1,522,423,919.9 հազ. դրամ: Ընդամենը փաստացի ծախսերը, ներառյալ 36,446,665.3 հազ. դրամ փաստացի արտաբյուջետային ծախսերը, կազմել են 1,504,802,229.8 հազ. դրամ կամ Օրենքով նախատեսված ցուցանիշի 110.6%-ը, իսկ ճշտված ծրագրի 96.4%-ը: 2017

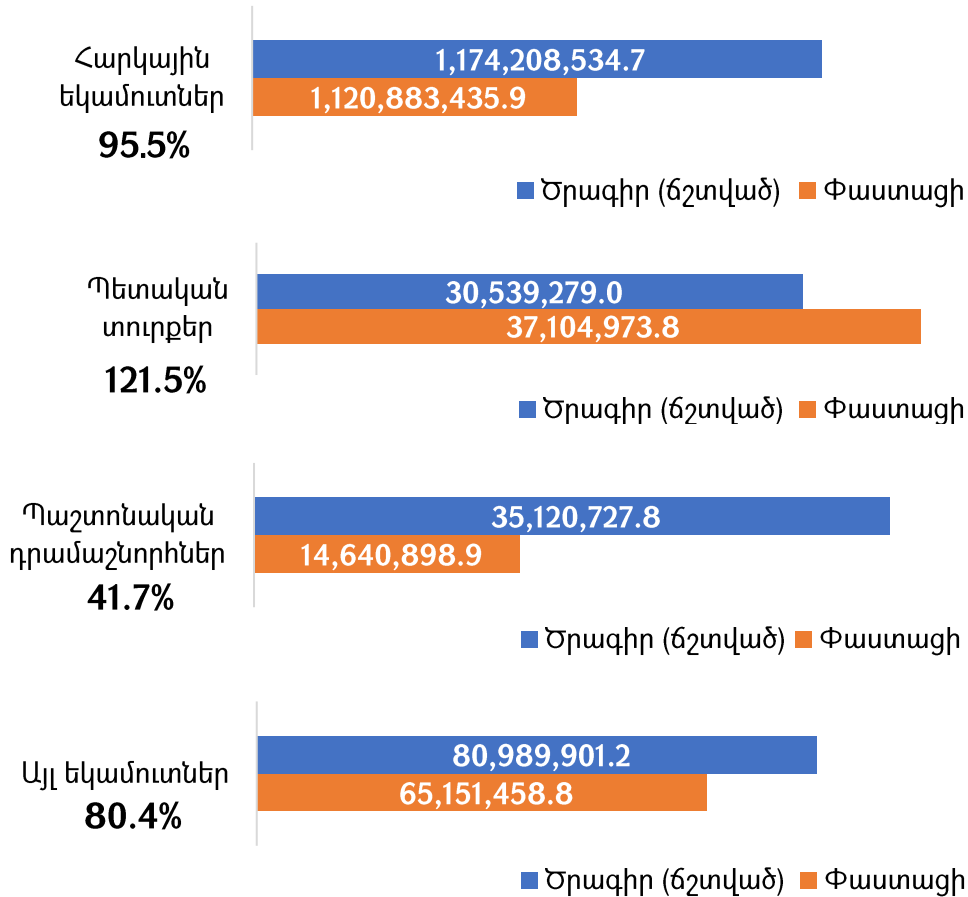
թվականի պետական բյուջեի փաստացի ծախսեր/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 27.0%՝ 2016 թվականի 28.6%-ի համեմատ:

Օրենքով ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի դեֆիցիտը հաստատվել է 150,100,000.0 հազ. դրամ: ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի նախատեսված դեֆիցիտը տարվա ընթացքում ճշտված ծրագրով ավելացել է 90,075,921.9 հազ. դրամով՝ կազմելով 240,175,921.9 հազ. դրամ: ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի կատարման արդյունքում գրանցվել է 267,021,462.4 հազ. դրամի դեֆիցիտը, որն Օրենքով նախատեսվածի 177.9%-ն է, իսկ տարեկան ճշտված ծրագրով նախատեսվածի՝ 111.2%-ը: 2017 թվականին դեֆիցիտը/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 4.8%՝ 2016 թվականի 5.5%-ի համեմատ:

1.1 2017 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների վերաբերյալ

2017թ. պետական բյուջեի եկամուտների կատարումը (հազ. դր.)

2017 թվականի պետական բյուջեի մասին ՀՀ օրենքով եկամուտները կազմել են 1,210,012,342.0 հազ. դրամ, որն ավել է նախորդ տարվա նույն ցուցանիշից 23,762,227.5 հազ. դրամով, իսկ 2017 թվականի եկամուտների ճշտված ծրագրի ցուցանիշը՝ 1,320,858,442.7 հազ. դրամ, որն ավել է նախորդ տարվա նույն ցուցանիշից 42,364,326.2 հազ. դրամով (ներառյալ արտաբյուջետային եկամուտները):

2017 թվականի պետական բյուջեի փաստացի եկամուտները կազմել են 1,237,780,767.4 հազ. դրամ, որն ավելի է 2016 թվականի փաստացի եկամուտներից 66,673,502.7 հազ. դրամով կամ 5.7%-ով (ներառյալ արտաբյուջետային եկամուտները): Փաստացի ցուցանիշում ներառված չեն արտահանողներին վերադարձված 45,921,462,7 հազ. դրամ ԱԱՀ-ի և հիփոթեքային վարկի տոկոսների գծով փոխհատուցված 2,426,071,4 հազ. դրամ եկամտային հարկի գումարները:

2017 թվականի պետական բյուջեի փաստացի եկամուտների կառուցվածքում ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի փաստացի հարկային եկամուտները (ներառյալ արտաբյուջետային եկամուտները) տարեկան ճշտված ծրագրով նախատեսված 1,174,208,534.7 հազ. դրամից պակաս է հավաքագրվել 53,325,098.8 հազ. դրամով, կամ 4.5%-ով, որի արդյունքում փաստացի հարկային եկամուտները կազմել են 1,120,883,435.9 հազ. դրամ՝ ապահովելով տարեկան ճշտված ծրագրի 95.5% կատարում: 2017 թվականի պետական բյուջեի փաստացի հարկային եկամուտները ՀՆԱ-ի նկատմամբ կազմել են 20,13%, 2016 թվականի՝ 20.65%-ի համեմատ (2017թ.-ի փաստացի ցուցանիշում ներառված չեն արտահանողներին վերադարձված ԱԱՀ-ի և հիփոթեքային վարկի տոկոսների գծով փոխհատուցված եկամտային հարկի գումարները):

ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի տարեկան ծրագրով պետական տուրքերը նախատեսվել են 30,335,142.4 հազ. դրամ, իսկ փաստացի պետական տուրքերից մուտքերը կազմել են 37,104,973.8 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրի 30,539,279.0 հազ. դրամի դիմաց՝ ապահովելով տարեկան ճշտված ծրագրի 121.5% կատարում:

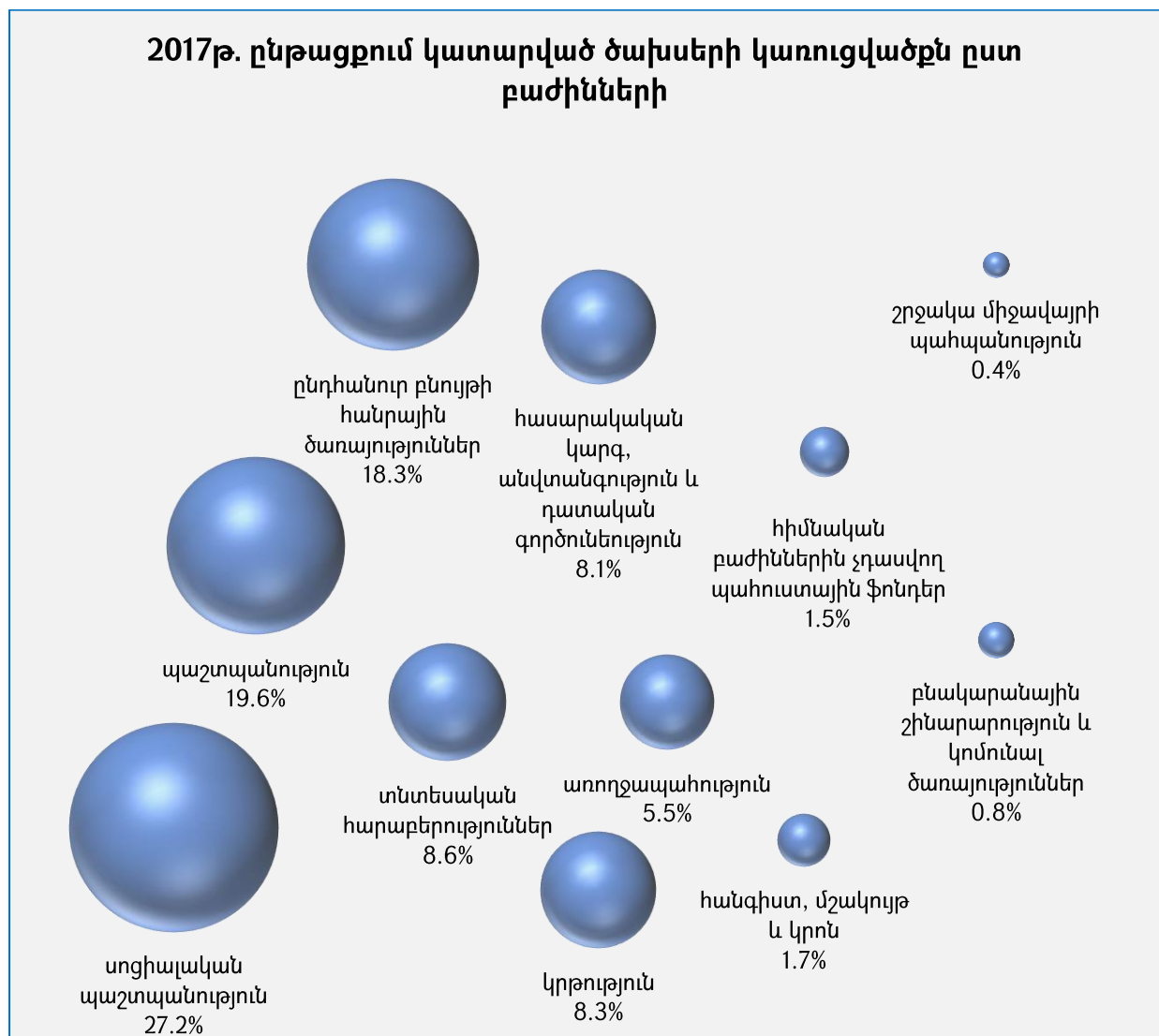
2017 թվականի պետական բյուջեի պաշտոնական դրամաշնորհները Օրենքով նախատեսվել են 30,910,574.5 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 35,120,727.8 հազ. դրամ, իսկ փաստացի ցուցանիշն իրականացվել է 14,640,898.9 հազ. դրամով, որը կազմել է ճշտված ծրագրի 41.7%-ը: Առանց արտաբյուջետային պաշտոնական դրամաշնորհների, փաստացի պաշտոնական դրամաշնորհները կազմել են 13,876,347.2 հազ. դրամ, որը ճշտված ծրագրի նկատմամբ կազմում է 40.3%:

2017 թվականի պետական բյուջեի այլ եկամուտները Օրենքով նախատեսվել են 44,101,767.5 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 80,989,901.2 հազ. դրամ, իսկ փաստացի ցուցանիշը կազմել է 65,151,458.8 հազ. դրամ, որը կազմել է ճշտված ծրագրի 80.4%-ը: Առանց արտաբյուջետային այլ եկամուտների, փաստացի այլ եկամուտները կազմել են 32,686,221.7 հազ. դրամ, որն առանց արտաբյուջետային այլ եկամուտների ճշտված ծրագրի նկատմամբ կազմում է 67.7%:

2017թ. բանկերում և այլ ֆինանսավարկային հաստատություններում բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվել են շուրջ 6,098,523.3 հազ. դրամ տոկոսավճարներ (2016թ.՝ 5,151,844.2 հազ. դրամ): 2016թ. համեմատ նշված եկամուտներն աճել են 18.4%-ով կամ 946,679.1 հազ. դրամով:

1.2. 2017 թվականի պետական բյուջեի ծախսերի վերաբերյալ

Ըստ Հաշվետվության, ընդամենը փաստացի ծախսերը, ներառյալ՝ 36,446,665.3 հազ. դրամ փաստացի արտաբյուջետային ծախսերը, կազմել են 1,504,802,229.8 հազ. դրամ՝ ապահովելով ճշտված ծրագրի 96.4% կատարողական:

ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի ծրագրերի թվաքանակը 724-ն է:

ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի ծրագրերի (գործառական դասակարգմամբ) կատարման ուսումնասիրությամբ պարզվել է՝

18 ԾՐԱԳՐԵՐ

Չեն կատարվել, այսինքն՝ վճարումներ չեն իրականացվել

(Ճշտված ծրագրով նախատեսված ընդհանուր գումարը՝ 11,273,807.1 հազ. դրամ)

25 ԾՐԱԳՐԵՐ

Ճշտված ծրագրով զրոյացվել են

(Օրենքով նախատեսված ընդհանուր գումարը՝ 5,231,270.6 հազ. դրամ)

3 ԾՐԱԳՐԵՐ

Գերակատարվել են

(Ծախսային ծրագրերով փաստացի ծախսերը կազմել են 2,635,782,1 հազ. դրամ. ճշտված ծրագրից ավելի ծախս է կատարվել՝ 358,960,3 հազ. դրամի չափով)

34 ԾՐԱԳՐԵՐ

Փաստացի կատարողականը ճշտված ծրագրի նկատմամբ < 50% (ներառված չեն չկատարված ծրագրերը)

(Այդ ծրագրերի ճշտված ծրագրային ցուցանիշը կազմել է 14,995,262.3 հազ. դրամ, մինչդեռ, փաստացի կատարողականը՝ 3,487,428.2 հազ. դրամ կամ ճշտված ծրագրի 23.3%-ը: 34 ծրագրերից 22-ը արտաքին վարկային և դրամաշնորհային ծրագրեր են: Փաստացի ցուցանիշի ամենամեծ շեղումը ճշտված ծրագրի նկատմամբ գումարային արտահայտությամբ արձանագրվել է ԵՄ հարևանության ներդրումային ծրագրի աջակցությամբ իրականացվող «Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման երկրորդ դրամաշնորհային ծրագիր» (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն) ծրագրի գծով՝ 1,303,809.9 հազ. դրամ)

19 ԾՐԱԳՐԵՐ

Օրենքով նախատեսված չեն եղել (բացի արտաբյուջետային ծրագրերից), սակայն ճշտված ծրագրով նախատեսվել են

(Ճշտված ծրագրով նախատեսվել է 14,688,941.8 հազ. դրամ, իսկ փաստացի կատարվել է 12,570,138.4 հազ. դրամ: 19 ծրագրերից 11-ը դրամաշնորհային ծրագրեր են, որոնց փաստացի ծախսը կազմել է 4,590,571.2 հազ. դրամ, 4-ը՝ օտարերկրյա պետությունների և միջազգային կազմակերպությունների միջոցների հաշվին ֆինանսավորվող վարկային ծրագրեր, որոնց փաստացի ծախսը կազմել է 1,358,012.1 հազ. դրամ, իսկ 4-ը՝ բյուջետային ծրագրեր, որոնց փաստացի ծախսը կազմել է 6,621,555.2 հազ. դրամ)

**Արտաբյուջետային ծրագրերի
փաստացի դրամարկղային
ծախսը կազմել է ընդամենը
ՀՀ պետական բյուջեի
ծախսերի 2.4%-ը**

2017 թվականի ընթացքում արտաբյուջետային ծրագրերի փաստացի դրամարկղային ծախսը կազմել է 36,446,665.3 հազ. դրամ, որը 2,163,779.4 հազ. դրամով պակաս է նախատեսված ցուցանիշից: Արտաբյուջետային ծախսերի կառուցվածքում ամենամեծ տեսա-

կարար կշիռն ունի «ՀՀ կառավարությանն առընթեր ՀՀ ոստիկանության ճանապարհային ոստիկանության կողմից արձանագրված խախտումների համար վարչական տուգանքների գանձումներից, գրանցման-քննական ծառայությունների դիմաց վճարումներ և այլ վճարովի ծառայություններ» ծրագիրը՝ 35.4% կամ 12,893,322.4 հազ. դրամ: 2017 թվականի ընթացքում արտաբյուջետային ծրագրերի ամենափոքր կատարողականը՝ «Ընտրական վարչարարության փորձի ուսումնասիրում, ընտրական վարչարարության բարձրացում, կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի վերազինում և ընտրական օրենսդրությանը վերաբերող նյութերի հրապարակում» ծրագրով կազմել է 37.5%:

ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի փաստացի ծախսերի (գործառական դասակարգմամբ) ճշտված ծրագրի նկատմամբ կատարողականը տասնմեկ բաժիններում նախատեսվածից ցածր է, ընդ որում, ամենացածր կատարողականը արձանագրվել է «Բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություններ» բաժնում՝ 72.4%:

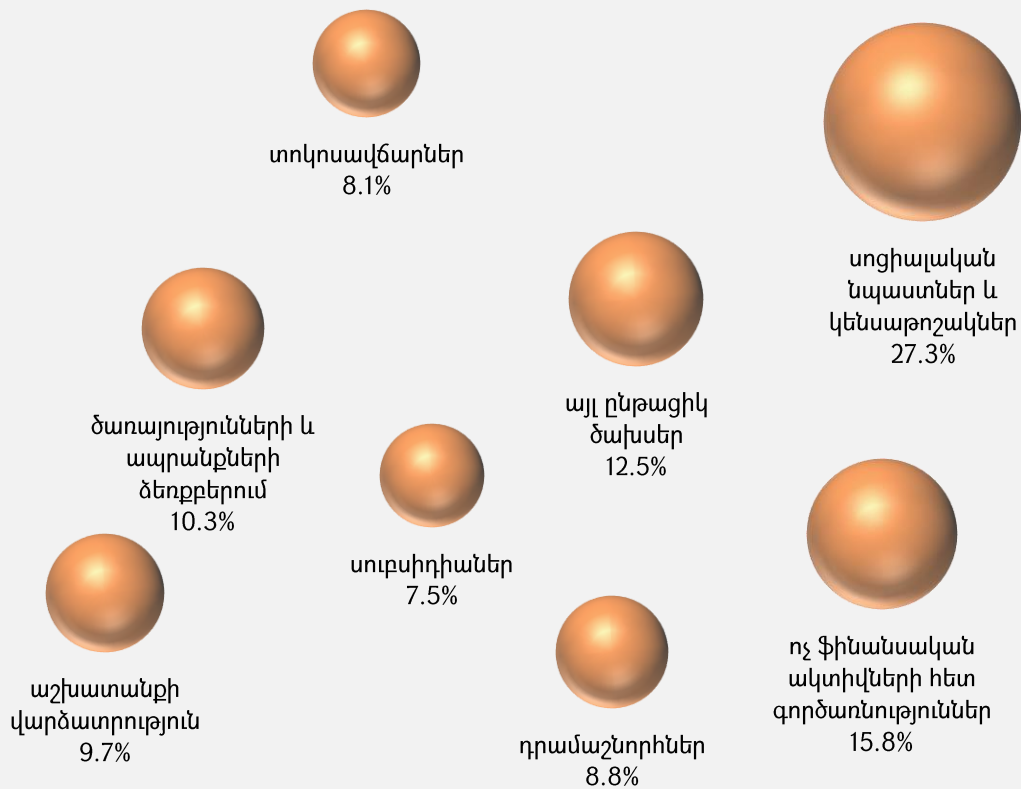
**2017թ. ՀՀ կառավարության
պահուստային ֆոնդից
փաստացի հատկացվել է 23
մլրդ. դրամ**

2017 թվականին ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից Օրենքով նախատեսվել է հատկացնել 16,312,840.0 հազ. դրամ: Տարվա ընթացքում այդ ցուցանիշն ավելացել է 12,457,656.9 հազ. դրամով, և ճշտված ծրագիրը կազմել է 28,770,496.9 հազ. դրամ:

2017 թվականին ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից փաստացի հատկացվել է 23,023,131.0 հազ. դրամ: 2017 թվականին ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդի միջոցների 24.5%-ն ուղղվել է դրամաշնորհներին:

ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի (տնտեսագիտական դասակարգմամբ) փաստացի ծախսերի կառուցվածքը, ներառյալ արտաբյուջետային հաշիվների միջոցների տնօրինման արդյունքում կատարված ծախսերը, հետևյալն է. 84.2%-ը ընթացիկ ծախսեր, իսկ 15.8%-ը՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ:

**ՀՀ 2017թ. պետական բյուջեի փաստացի ծախսերի կառուցվածքը
(տնտեսագիտական դասակարգմամբ)**

2016 թվականի համեմատ, 2017 թվականին ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերն աճել են 3.8%-ով (2017թ.-ի փաստացի ցուցանիշում ներառված չեն արտահանողներին վերադարձված ԱԱՀ-ի գծով փոխհատուցված գումարները): Ընդ որում, ընթացիկ ծախսերը նվազել են 1.1%-ով, ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունների գծով ծախսերը աճել են 41.9%-ով, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարոմնից մուտքերը նվազել են 87.0%-ով:

ՀՀ 2017Թ. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ (ԳԵՐԱՏԵՍՉԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՄԲ) ԾԱԽՍԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԻՑ ՊԱՐԶՎԵԼ Է, ՈՐ ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՓԱՍՏԱՑԻ ԾԱԽՍԵՐԻՑ 65.2%-Ը ԲԱԺԻՆ Է ԸՆԿՆՈՒՄ 5 ԳԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

ՀՀ 2017 թվականին պետական բյուջեի փաստացի ընդամենը ծախսերի 23.2%-ը բաժին է ընկնում ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայությանը: ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայությանը Օրենքով նախատեսվել է հատկացնել 312,118,979.20 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 349,138,292.6 հազ. դրամ և փաստացի ծախսը կատարվել է 348,386,043.6 հազ. դրամի չափով, կամ ճշտված ցուցանիշի շուրջ 99.8%-ով:

2017 թվականին ՀՀ պաշտպանության նախարարության ծախսը կազմել է պետական բյուջեի ամբողջ փաստացի ծախսերի 19.6%-ը, որն Օրենքով նախատեսվել է 207,692,586.9 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 297,145,784.8 հազ. դրամ: ՀՀ պաշտպանության նախարարության փաստացի ծախսերը կազմում են 294,718,568.0 հազ. դրամ կամ ճշտված ծրագրի 99.2%-ը: 2017 թվականին ՀՀ պաշտպանության նախարարության փաստացի ծախսերը 2016 թվականի համեմատ աճել են 31.8%-ով:

2017 թվականին փաստացի ընդամենը ծախսերի մեջ երրորդ ամենամեծ տեսակարար կշիռը բաժին է ընկնում ՀՀ ֆինանսների նախարարությանը՝ 13.0% կամ 195,117,930.0 հազ. դրամ, որն Օրենքով նախատեսվել է 193,597,848.6 հազ. դրամ, իսկ ճշտված ծրագրի նկատմամբ կատարվել է 97.4%-ով:

2017 թվականին ՀՀ պետական բյուջեի փաստացի ծախսերի 5.4%-ը ՀՀ առողջապահության նախարարության բաժինն է: Այդ գերատեսչությանը Օրենքով նախատեսվել է հատկացնել 82,849,015.8 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 83,211,704.0 հազ. դրամ, իսկ փաստացի ծախսերը կատարվել են 80,967,104.0 հազ. դրամի չափով, կամ ճշտված ցուցանիշի շուրջ 97.3%-ը:

2017 թվականին փաստացի ընդամենը ծախսերի 4.2%-ը բաժին է ընկել ՀՀ կառավարությանն առընթեր ոստիկանությանը, որի կատարողականը ճշտված ծրագրի նկատմամբ կազմել է 98.4%:

2017 թվականին գերատեսչությունների ծախսային ծրագրերից ճշտված ծրագրի նկատմամբ ամենացածր կատարողականն արձանագրվել է ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարության ծախսերում՝ 59.8%, ինչը հիմնականում պայմանավորված է «Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երկրաջերմային հետախուզական հորատման դրամաշնորհային ծրագրի» ցածր կատարողականով՝ 16.6%:

Արտաբյուջետային միջոցների հաշվին կատարված ընդամենը փաստացի ծախսերի 81.3%-ը բաժին է ընկնում 3 գերատեսչությունների

2017 թվականին ՀՀ կառավարության ընդունած որոշումների համաձայն, պետական հիմնարկների համար բացված արտաբյուջետային հաշիվների միջոցների շրջանառության փաստացի ամենամեծ ծախս կատարել են երեք գերատեսչություններ, որոնց ընդհանուր գումարը կազմել է արտաբյուջետային ընդա-

մենը ծախսերի 81.3%-ը: Դրանք են՝

1. ՀՀ կառավարությանն առընթեր ՀՀ ոստիկանությունը՝ 56.6%,
2. ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեն՝ 14.9%,
3. ՀՀ կառավարությանն առընթեր քաղաքաշինության պետական կոմիտեն՝ 9.9%:

Հաշվետվության տեքստում բացակայում է ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի ծախսերի վերլուծությունը գերատեսչական դասակարգմամբ: Առանձին գերատեսչությունների ծրագրերի կատարման անդրադարձ է կատարվել ՀՀ 2017 թվականին պետական բյուջեի գործառնական դասակարգմամբ ծախսերի վերլուծության բաժնում:

2017 թվականի բյուջետային տարում կնքված պայմանագրերով պետական կարիքների համար նախատեսվել է իրականացնել 412,974,727.0 հազ. դրամի գնումներ, առանց արտաքին վարկերի և դրամաշնորհների ծրագրերի և գաղտնի գնումների, սակայն փաստացի վճարվել է 404,411,991.1 հազ. դրամ: Այս ցուցանիշում ներառված են նաև գնում չհանդիսացող պայմանագրեր:

1.3. 2017 թվականի պետական բյուջեի դեֆիցիտի վերաբերյալ

2017 թվականի պետական բյուջեի դեֆիցիտի փաստացի ֆինանսավորումը կազմել է 267,021,462.4 հազ. դրամ: 2016 թվականի համեմատ, 2017 թվականին դեֆիցիտի մեծությունը նվազել է 3.9 տոկոսային կետով: 2016 թվականի համեմատ, 2017 թվականին դեֆիցիտի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրները նվազել են 34.2%-ով, իսկ արտաքին աղբյուրներն աճել են 15.0%-ով:

2017 թվականին պետական բյուջեի դեֆիցիտը Օրենքով նախատեսվել է ֆինանսավորել 150,100,000.0 հազ. դրամով: Տարվա ընթացքում դեֆիցիտի ֆինանսավորման մեծությունն աճել է 90,075,921.9 հազ. դրամով, և ճշտված ծրագիրը կազմել է 240,175,921.9 հազ. դրամ: Կատարողականը Օրենքով հաստատված ցուցանիշի նկատմամբ կազմել է 177.9%, իսկ ճշտված ծրագրի նկատմամբ՝ 111.2%:

հազ. դրամ

	Պլան	Ճշտված պլան	Փաստացի	Կատարման %-ը պլանի նկատմամբ	Կատարման %-ը ճշտված պլանի նկատմամբ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ Դեֆիցիտ	150,100,000.0	240,175,921.9	267,021,462.4	177.9%	111.2%
այդ թվում՝					
Ներքին աղբյուրներ	69,387,439.3	21,623,327.3	70,559,257.0	101.7%	326.3%
Արտաքին աղբյուրներ	80,712,560.7	218,552,594.6	196,462,205.4	243.4%	89.9%

2017 ԹՎԱԿԱՆԻ ԸՆԹԱՅՔՈՒՄ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԱՋԱՏ ՄՆԱՅՈՐԴԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱԶՄԵԼ Է -19,082.4 ՄԼՆ ԴՐԱՄ, ԱՅԴ ԹՎՈՒՄ՝	
-4,785.6 մլն դրամ՝ գանձապետական միասնական հաշվի մնացորդի փոփոխություն, որից՝	
-2,341.3 մլն դրամ՝ Կտրոնական գանձապետարանում դեպոզիտի փոփոխություն,	
1,662.4 մլն դրամ՝ տեղական բյուջեի փոփոխություն,	
1,325.2 մլն դրամ՝ արտաբյուջեի փոփոխություն,	
-6,569.6 մլն դրամ՝ ԾԻԳ-ի միջոցների փոփոխություն,	
1,137.6 մլն դրամ՝ պետական բյուջեի միջոցների փոփոխություն,	
-20,000.0 մլն դրամ՝ ԿԲ-ում ժամկետային ավանդների փոփոխություն,	
-18,862.4 մլն դրամ՝ պետական ընդհանուր ռեսուրսների (ներառյալ՝ ժամկետային ավանդներ ԿԲ-ում) փոփոխություն, այդ թվում՝ 757.9 մլն դրամ՝ միջանկյալ հաշվի փոփոխություն,	
-555.4 մլն դրամ՝ հաշվետու ժամանակաշրջանում տարեսկզբի ազատ մնացորդի մուտք,	
714.6 մլն դրամ՝ ֆինանսավորման և դրամարկղային ծախսերի տարբերություն,	
378.8 մլն դրամ՝ Կադաստրի եկամուտների և դրամարկղային ծախսի տարբերություն:	

2017 թվականի տարեվերջի պետական ընդհանուր ռեսուրսները, ներառյալ ժամկետային ավանդները, ԿԲ-ում կազմել են 32,020.4 մլն դրամ:

Հարկ է նշել, որ ՀՀ պետական բյուջեի կապարման մասին ՀՀ կառավարության հաշվետվության մեջ ներառված չէ գանձապետական միասնական հաշվի մնացորդների վերաբերյալ տեղեկատվություն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՎԱՐԿԵՐ

2017 թվականին Օրենքով նախատեսվել է միջազգային կազմակերպությունների, օտարերկրյա պետությունների և առևտրային բանկերի կողմից ստանալ 177,530,879.2 հազ. դրամ արտաքին վարկ, սակայն տարվա ընթացքում այդ ցուցանիշը փոփոխվել է, և տարեկան ճշտված ծրագիրը կազմել է 309,208,104.1 հազ. դրամ: 2017 թվականին արտաքին վարկերի և փոխատվությունների ստացումը փաստացի կազմել է 280,927,378.5 հազ. դրամ, կամ ճշտված ծրագրի 90.9%-ը:

2017 թվականին Օրենքով արտաքին վարկերի մասով նախատեսվել է մարել 48,011,360.0 հազ. դրամ և փաստացի մարվել է 47,921,064.2 հազ. դրամ: Կատարողականը ճշտված ծրագրի նկատմամբ կազմել է 99.8%:

ՀՀ վերահսկիչ պալատի կողմից բազմիցս արձանագրվել էր, որ միջազգային համաձայնագրերի շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրված բոլոր բյուջետային միջոցների շրջանառումը գանձապետական միասնական հաշվով չէր կատարվում: 2015 թվականին արդեն բոլոր ԾԻԳ-երի հաշիվները գտնվում են գանձապետական միասնական հաշվում: 2017 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ԾԻԳ-երի հաշիվների մնացորդը կազմել է 32,712.7 մլն դրամ:

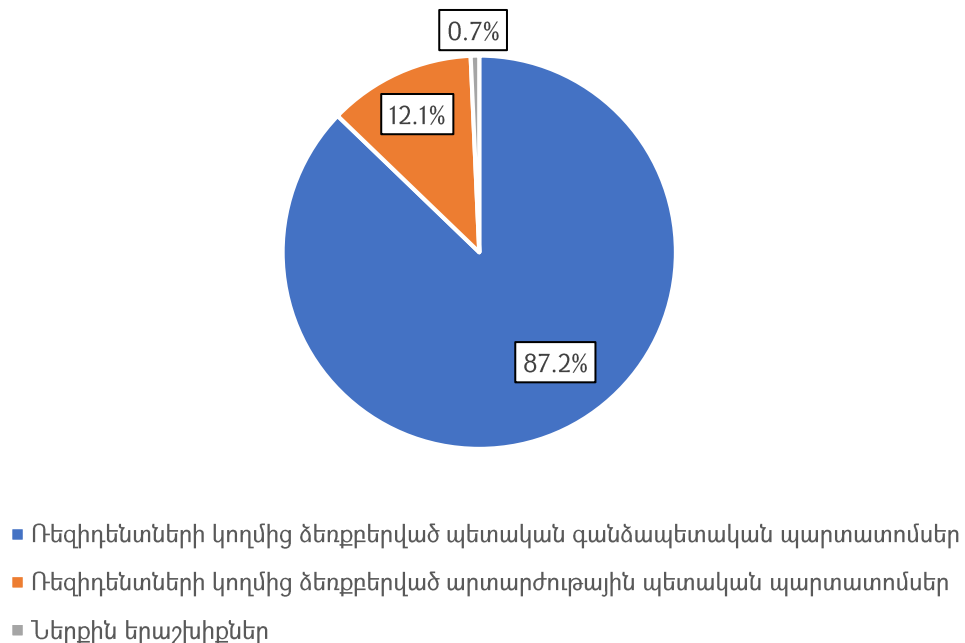
1.4. 2017 թվականի ՀՀ պետական պարտքը

2017 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՀՀ պետական պարտքը կազմել է 6,774.6 մլն ԱՄՆ դոլար (3,279.6 մլրդ դրամ), որից՝ ՀՀ արտաքին պետական պարտքը կազմել է 5,494.9 մլն ԱՄՆ դոլար (2,660.1 մլրդ դրամ), իսկ ՀՀ ներքին պետական պարտքը կազմել է 1,279.7 մլն ԱՄՆ դոլար (619.5 մլրդ դրամ):

2016 թվականի համեմատ, 2017 թվականին ՀՀ պետական պարտքը աճել է 14 տոկոսային կետով, մասնավորապես՝ ՀՀ արտաքին պետական պարտքը՝ 14.3%, ՀՀ ներքին պետական պարտքը՝ 12.6%: 2017 թվականին ՀՀ պետական պարտքը կազմում է ՀՆԱ-ի 58.9%-ը: ՀՀ արտաքին պետական պարտքը ՀՆԱ-ի 47.8%-ն է, իսկ ՀՀ ներքին պետական պարտքը՝ 11.1%-ը:

1.4.1 2017 թվականի ՀՀ ներքին պետական պարտքը

31.12.2017թ. դրությամբ ներքին պետական պարտքի կառուցվածքը հետևյալն է՝

Նախորդ տարվա համեմատ ներքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսն աճել է 24.3 մլրդ. դրամով կամ 14.2%-ով

2017 թվականին ներքին պետական պարտքի սպասարկման փաստացի ծախսը կազմել է 195.6 մլրդ. դրամ, որից 58.2 մլրդ. դրամը տոկոսավճարներն են, իսկ 137.5 մլրդ. դրամը՝ մարումը, ընդ որում, 2017

թվականի ներքին պետական պարտքի տոկոսավճարները միայն պետական գանձապետական պարտատոմսերի գծով վճարված տոկոսավճարներն են:

1.4.2. 2017 թվականի ՀՀ արտաքին պետական պարտքը

2017թ. ՀՀ արտաքին պարտքը 2016թ. համեմատ աճել է 689.3 մլն ԱՄՆ դոլարով կամ 14.3%-ով

2017 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՀՀ արտաքին պետական պարտքը կազմել է 5,494.9 մլն ԱՄՆ դոլար, որից՝ 4,893.4 մլն ԱՄՆ դոլարը ՀՀ կառավարու-

թյան արտաքին պարտավորությունն է, իսկ 601.5 մլն ԱՄՆ դոլարը ՀՀ կենտրոնական բանկի (այսուհետ՝ ԿԲ)՝ պարտավորությունը:

Արտաքին պարտքի կառուցվածքը հետևյալն է՝

1. Կառավարության արտաքին վարկեր և փոխառություններ՝ 4,021.0 մլն ԱՄՆ դոլար,
2. Արտարժույթով պետական պարտատոմսեր (ոչ ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված)՝ 844.9 մլն ԱՄՆ դոլար,
3. Պետական գանձապետական պարտատոմսեր (ոչ ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված)՝ 20.0 մլն ԱՄՆ դոլար,
4. Արտաքին երաշխիքներ՝ 7.4 մլն ԱՄՆ դոլար,
5. Կենտրոնական բանկի արտաքին վարկեր և փոխառություններ՝ 601.5 մլն ԱՄՆ դոլար:

Կառավարության արտաքին վարկերի գծով կատարված մասհանումներից.

- 51.0%-ը կամ 299.4 մլն ԱՄՆ դոլարը միջազգային կազմակերպությունների գծով մասհանումներն են, որոնցում գերակշռում են թվով 3 կազմակերպությունների՝ Ասիական զարգացման բանկի՝ 129.4 մլն ԱՄՆ դոլար (299.4 մլն ԱՄՆ դոլարի 43.2%-ը), Եվրասիական զարգացման բանկի՝ 100.2 մլն ԱՄՆ դոլար (299.4 մլն ԱՄՆ դոլարի 33.5%), Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի՝ 35.7 մլն ԱՄՆ դոլար (299.4 մլն ԱՄՆ դոլարի 11.9%) կողմից տրամադրված վարկերի գծով ստացումները:

- 48.8%-ը կամ 285.1 մլն ԱՄՆ դոլարը օտարերկրյա պետությունների կողմից տրամադրված վարկերի գծով կատարված մասհանումներն են, որոնցից 196.2 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 285.1 մլն ԱՄՆ դոլարի 68.8%-ը Ռուսաստանի Դաշնության կողմից տրամադրված վարկերի գծով մասհանումներն են:

2017 թվականի ընթացքում ՀՀ ԿԲ-ին տրամադրված արտաքին վարկերի գծով ստացումներից ամենամեծ տեսակարար կշիռն են կազմում Եվրոպական ներդրումային բանկի կողմից տրամադրված մասհանումները՝ 53.8 մլն ԱՄՆ դոլար կամ ԿԲ-ին տրամադրված արտաքին վարկերի գծով ստացումների 49.3%-ը:

2017 թվականի տարեվերջին ՀՀ արտաքին պետական վարկերի 52.9%-ը արտոնյալ վարկերն են, իսկ 47.1%-ը՝ ոչ արտոնյալ վարկերը: Վերլուծության արդյունքում պարզվել է, որ 2017 թվականի ընթացքում ՀՀ արտաքին պետական վարկերի մեջ առկա է արտոնյալ վարկերի տեսակարար կշռի նվազում: 2017 թվականին 2016 թվականի համեմատ արտոնյալ վարկերի կշիռը նվազել է 4 տոկոսային կետով:

**ՀՀ կառավարության
ներգրաված արտաքին
վարկերի սպասարկումը 41.2
մլն ԱՄՆ դոլարով կամ 21.2%-ով
ավելացել է 2016թ.
համեմատությամբ**

2017 թվականին ՀՀ արտաքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսը կազմել է 288.8 մլն ԱՄՆ դոլար (143.5 մլն ԱՄՆ դոլար տոկոսավճարներ և 145.3 մլն ԱՄՆ դոլար մարում), որից՝ ՀՀ կառավարության սպասարկման ծախսը (առանց արտաքին երաշխիքների սպասարկման ծախսերի, որոնք կազմել են 0.1 մլն ԱՄՆ դոլար) կազմել է 234.9 մլն ԱՄՆ դոլար (134.5 մլն ԱՄՆ դոլարը տոկոսավճարներ և 100.5 մլն ԱՄՆ դոլարը՝ մարում), իսկ ԿԲ-ինը՝ 53.8 մլն ԱՄՆ դոլար (8.9 մլն ԱՄՆ դոլարը տոկոսավճարներ և 44.8 մլն ԱՄՆ դոլարը՝ մարում):

2017 թվականին ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի գծով փաստացի վճարված 134.5 մլն ԱՄՆ դոլար տոկոսավճարներում 65.8 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 48.9%-ը արտարժույթային պետական պարտատոմսերի գծով տոկոսավճարներն են, իսկ 68.7 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 51.1%-ը ՀՀ կառավարության ներգրաված արտաքին վարկերի գծով տոկոսավճարներն են՝ միջազգային կազմակերպությունների, օտարերկրյա պետությունների և առևտրային բանկերի գծով:

2017 թվականին ՀՀ կառավարության ներգրաված արտաքին վարկերի գծով փաստացի մարումները կազմել են 100.5 մլն ԱՄՆ դոլար, որտեղ 80.0 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 79.6%-ը միջազգային կազմակերպությունների գծով մարումներն են:

րի բաժինն է, որից 38.2 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 47.7%-ը միայն Զարգացման միջազգային ընկերակցության (IDA) մարմանն ուղղված գումարներն են:

Վերլուծության արդյունքում պարզվել է, որ 2018 թվականին ՀՀ արտաքին պարտքը մարելու և տոկոսավճարները իրականացնելու համար անհրաժեշտ կլինի 367.6 մլն ԱՄՆ դոլար, կամ 27.3%-ով ավելի, քան 2017 թվականին: 2017 թվականից սկսած սպասարկման ծախսը աստիճանաբար կավելանա և գազաթնակետին կհասնի 2020 թվականին՝ կազմելով 973.5 մլն ԱՄՆ դոլար¹:

1.4.3. ՀՀ արտաքին պետական պարտքի բեռը բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշները

2017 թվականի ՀՀ արտաքին պարտքի բեռը բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշների վերլուծությունից պարզվել է, որ Արտաքին պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 47.6% է, այսինքն՝ այս ցուցանիշով չի գերազանցել 50%-ի սահմանը: Բոլոր հինգ ցուցանիշներով Հայաստանի Հանրապետությունը բնութագրվում է որպես նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկիր: (Աղյուսակ 1):

¹ Եզրակացության պատրաստման դրությամբ ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից դեռևս չէին ավարտվել 2019-2021թթ. ՄԺԾԾ կազմման աշխատանքները, այդ պատճառով օգտագործվել են 2015 թվականին արված կանխատեսումները:

Աղյուսակ 1

Հայաստանի Հանրապետության արտաքին պետական պարտքի բեռը
բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշները²

Ցուցանիշի անվանումը	Ցուցանիշների սահմանները՝ ըստ դասակարգման խմբերի	Փաստացի ցուցանիշներ		
		2015	2016	2017
ԶՆԱ/ՀՆԱ	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >80%			
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 48%-80%			
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ < 48%	34.2%	37.9%	40.9%
ԶՆԱ/ Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >220%			
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 132%-220%			
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <132%	114.9%	114.3%	110.5%
Արտաքին պարտքի սպասարկում /Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >30%			
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 18%-30%			
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <18%	12.5%	6.6%	6.8%
Տոկոսավճար /Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ > 20%			
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 12%-20%			
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <12%	3.3%	3.6%	3.4%
Արտաքին պետական պարտք/Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >275%			
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 165%-275%			
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <165%	137.6%	137.3%	128.6%
Արտաքին պարտք/ՀՆԱ	Սահման՝ 50.00%	40.9%	45.6%	47.6%
ՀՀ արտաքին պետական պարտքի սպասարկում /Պետբյուջեի եկամուտներ	Սահման՝ 22.5%	16.0%	9.4%	11.3%

² <https://www.imf.org/external/np/mae/pdebt/2000/eng/index.htm#box4>

2. ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի կատարմանն առնչվող օրենսդրության վերաբերյալ

2017 թվականին գործող «Պետական պարտքի մասին» օրենքով սահմանված պետական պարտքը կայունացնող կանոններից շեղումներ են արձանագրվել:

Արտաբյուջետային հաշիվներ ունեցող գերատեսչություններն իրենք են տնօրինում արտաբյուջետային մուտքերը և դրանց հաշվին ելքերը, իսկ օրենսդիր մարմինը դրանց նկատմամբ հսկողության որևէ հնարավորություն չունի:

Համաձայն «ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 10-րդ մասի, ինչպես նաև «ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածի 9.1 մասի, տվյալ տարվա պետական և համայնքային բյուջեներով չնախատեսված արտաբյուջետային մուտքերը և դրանց հաշվին ելքերը ենթակա են ներառման պետական և համայնքների բյուջեների ճշտված ծրագրում և դրանց կատարման հաշվետվություններում: Ուստի, ՀՀ պետական բյուջեի նախագիծը, որը ԱԺ-ում հաստատվելուց հետո դառնում է տվյալ տարվա պետական բյուջեի մասին օրենք, չի ներառում արտաբյուջետային միջոցները, այլ վերջիններս ներառվում են տվյալ տարվա բյուջեի մասին օրենքի հաստատումից հետո ճշտված պլանում և բյուջեի կատարողականում: Այդ միջոցների նախահաշիվները կազմվում են արտաբյուջետային միջոցների հաշիվներ ունենալու թույլտրվություն ունեցող համապատասխան մարմինների կողմից, և այդ նախահաշիվները հաստատում է ՀՀ կառավարությունը:

ՊՈԱԿ-ների հաշիվները դեռևս գտնվում են առևտրային բանկերում:

ՀՀ բյուջետային միջոցների կառավարման արդյունավետության նպատակով անհրաժեշտ է, որ «Գանձապետական համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 2-րդ կետին համապատասխան՝ Հայաստանի Հանրապետությանը և համայնքներին ամրագրված բոլոր բյուջետային միջոցները հաշվեգրվեն, շրջա-

նառվեն գանձապետական միասնական հաշվով: Մասնավորապես՝ ՊՈԱԿ-ներին, ԲԸ-ին, Հիմնադրամներին, ինչպես նաև «Գերմանահայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակ պետական հիմնարկին տրամադրված բոլոր բյուջետային միջոցները շրջանառվեն գանձապետական միասնական հաշվով: Պետք է նշել, որ ՀՀ կառավարության նախաձեռնությամբ 2013 թվականի ապրիլի 30-ին կատարվել է փոփոխություն «Գանձապետական համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 5-րդ կետում և արդեն, ըստ օրենքի, Գանձապետական միասնական հաշիվը ներառում է նաև պետական և համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպությունների բանկային սպասարկման համար ենթահաշիվները: Սակայն, չնայած այն հանգամանքին, որ արդեն չորս տարի է, ինչ կատարվել է այդ փոփոխությունը, մինչ օրս ՊՈԱԿ-ների հաշիվները դեռևս գտնվում են առևտրային բանկերում:

2014 թվականից մինչև այժմ ՀՀ պետական բյուջեի կատարողականի հաշվետվություններում՝ ներքին տոկոսավճարներ հոդվածում, ներառված չեն ռեզիդենտների կողմից ձեռք բերված արտարժույթային պետական պարտատոմսերի համար վճարված տոկոսավճարները:

Համաձայն «ՀՀ պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 1-ին մասի, ներքին պետական պարտքի աղբյուրներ են հանդիսանում՝ 1) ռեզիդենտների կողմից ձեռք բերված պետական գանձապետական և արտարժույթով թողարկված պարտատոմսերը, 2) ռեզիդենտ ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց կողմից կառավարությանը տրամադրված փոխառությունները և վարկերը, 3) ներքին պետական երաշխիքները: Համաձայն ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարի 09.01.2007թ. թիվ 5 հրամանի, ներքին տոկոսավճարները բոլոր այն տոկոսավճարներն են, որոնք վճարվել են կամ հաշվեգրվել են ներքին աղբյուրներին: Այսպիսով, ռեզիդենտների կողմից ձեռք բերված արտարժույթային պետական պարտատոմսերը համարվում են ներքին պարտքի ֆինանսավորման աղբյուր և վերջիններիս սպասարկման համար վճարվող տոկոսավճարները պետք է հաշվառվեն որպես ներքին տոկոսավճարներ: Ուսումնասիրություններից պարզվել է, որ 2014 թվականից մինչև այժմ ՀՀ պետական բյուջեի կատարողականի հաշվետվություններում՝ ներքին տոկոսավճարներ հոդվածում, ներառված չեն ռեզիդենտների կողմից ձեռք բերված արտարժույթային պետական պարտատոմսերի համար վճարված տոկոսավճարները: 2017 թվականին արտարժույթային պետական պարտատոմսերի սպասարկման համար վճարված տոկոսավճարը կազմել է 31.3 մլրդ ՀՀ դրամ:

3. 2017 թվականի ՀՀ պետական բյուջեով սահմանված ծրագրերի իրականացումը բնութագրող ոչ ֆինանսական ցուցանիշների կատարման վերաբերյալ

Հայաստանի Հանրապետության 2017 թվականի պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ հաշվետվությունում ներկայացված են եղել 3642 ոչ ֆինանսական ցուցանիշներ՝ 1316 քաղաքականության միջոցառումների³ շրջանակներում:

Քաղաքականության միջոցառումներն, ըստ տեսակների, ունեցել են հետևյալ բաշխվածությունը.

Տեսակ	Քանակ	Տես. կշիռ
ԱԾ	706	53.6%
ԾՏ	367	27.9%
ԿՀ	88	6.7%
ՎՏ	9	0.7%
ԵԿ	47	3.6%
ԵՊ	23	1.7%
ԱԶ	60	4.6%
ԿՊ	8	0.6%
ՖԾ	4	0.3%
ԱՏ	4	0.3%
Ընդամենը	1316	100%

Ծանոթագրություն: **ԱԾ**՝ ծառայություններ, **ԾՏ**՝ տրանսֆերտներ, **ԿՀ**՝ պետական կառավարչական հիմնարկի կողմից ուղղակիորեն օգտագործվող և այդ հիմնարկի հաշվեկշռում հաշվառվող ոչ ֆինանսական ակտիվների ձեռքբերում, կառուցում կամ հիմնանորոգում, **ՎՏ**՝ վարկերի տրամադրում, **ԵԿ**՝ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին տվյալ պետական կառավարչական հիմնարկի ընդհանուր կառավարման լիազորության ներքո գտնվող պետական կառավարչական հիմնարկ չհանդիսացող պետական մասնակցությամբ կազմակերպության համար ոչ ֆինանսական ակտիվների ձեռքբերում, կառուցում և հիմնանորոգում, **ԵՊ**՝ այլ կառավարչական հիմնարկի ընդհանուր կառավարման լիազորության ներքո գտնվող կազմակերպությունների համար պետական բյուջեի միջոցների հաշվին, տվյալ կազմակերպության հաշվեկշռում հաշվառվող ոչ ֆինանսական ակտիվների ձեռքբերում, կառուցում և հիմնանորոգում (ներդրումներ), **ԱԶ**՝ հանրության կողմից օգտագործվող ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով պետական բյուջեից կատարվող ծախսեր, **ԿՊ**՝ այլ կառավարչական հիմնարկների կողմից ուղղակիորեն օգտագործվող և վերջիններիս հաշվեկշռում հաշվառվող ոչ ֆինանսական ակտիվների

³ Պետության միջամտությունն է, որը կարող է հանդես գալ պետական մարմինների, պետական կամ այլ կազմակերպությունների կողմից ծառայությունների մատուցման, աշխատանքների կատարման, ապրանքների կամ տրանսֆերտների տրամադրման, կապիտալ (ոչ ֆինանսական) և ֆինանսական ակտիվների ստեղծման (ձեռք բերման) կամ օտարման, ինչպես նաև օրենքով սահմանված այլ ձևերով («Բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենք, հոդված 1.2, մաս 18):

ձեռքբերման, կառուցման և հիմնանորոգման գծով ծախսեր, **ՖԾ**՝ ֆինանսավորման ծախսեր, **ԱՏ**՝ պետական կառավարչական հիմնարկի հաշվեկշռում հաշվառվող և պետական կառավարչական հիմնարկ չհանդիսացող կազմակերպությունների կողմից օգտագործվող ոչ ֆինանսական ակտիվների ձեռքբերում, կառուցում կամ հիմնանորոգում:

Ոչ ֆինանսական ցուցանիշներն, ըստ տեսակների, ունեցել են հետևյալ բաշխվածությունը.

Տեսակ	Քանակ	Տես. կշիռ
Քանակական	2672	73.4%
Որակական	398	10.9%
Ժամկետայնության	433	11.9%
Ակտիվի ծառայության կանխատեսվող ժամկետը	6	0.2%
Փոխարինվող ակտիվների նկարագրությունը	2	0.1%
Ազդեցությունը կազմակերպության կարողությունների զարգացման վրա	3	0.1%
Տրանսֆերտի վճարման հաճախականությունը	70	1.9%
Շահառուների ընտրության չափանիշները	58	1.6%
Ընդամենը	3642	100%

229 քաղաքականության միջոցառման գծով (ընդհանուրի 17.4%-ը) որևէ ոչ ֆինանսական ցուցանիշ սահմանված չի եղել:

Չափելիության հնարավորության բացակայությունը անհնար է դարձնում նշված միջոցառումների կատարման արդյունավետության գնահատումը:

780 քաղաքականության միջոցառման գծով (ընդհանուրի 59.3%-ը) սահմանված է եղել միայն մեկ տեսակի (հիմնականում՝ քանակական) ոչ ֆինանսական ցուցանիշ, ինչը բավարար չէ քաղաքականության միջոցառումների արդյունքների լիարժեք գնահատման, հետևաբար նաև՝ դրանց կատարման արդյունավետության լիարժեք գնահատման համար:

Նվազագույն սցենարի դեպքում, այն է՝ եթե յուրաքանչյուր քաղաքականության միջոցառման գծով սահմանված լինել տվյալ միջոցառմանը բնորոշ յուրաքանչյուր տեսակի *գոնե մեկ* ոչ ֆինանսական ցուցանիշ, ապա կստացվեր հետևյալ պատկերը՝

Տեսակ	Փաստացի քանակ	Նվազագույն սցենար	Հարաբերակցություն
Քանակական	2672	1304	2.05
Որակական	398	759	0.52
Ժամկետայնության	433	700	0.62
Ակտիվի ծառայության կանխատեսվող ժամկետը	6	158	0.04
Փոխարինվող ակտիվների նկարագրությունը	2	85	0.02
Ազդեցությունը կազմակերպության կարողությունների զարգացման վրա	3	157	0.02
Տրանսֆերտի վճարման հաճախականությունը	70	372	0.19
Շահառուների ընտրության չափանիշները	58	378	0.15

Փաստորեն, քանակական տեսակի ոչ ֆինանսական ցուցանիշի սահմանման հնարավորություն տվող քաղաքականության միջոցառումների դեպքում, միջինում սահմանվել է 2 նման ցուցանիշ, մինչդեռ **ոչ քանակական ոչ ֆինանսական ցուցանիշների սահմանումը գտնվում է անբավարար մակարդակում**։ Դրանով պայմանավորված քանակական ոչ ֆինանսական ցուցանիշները կազմել են բացարձակ մեծամասնություն՝ ընդհանուրի 73.4%-ը։

Հատկապես պետք է ընդգծել որակական տեսակի ոչ ֆինանսական ցուցանիշների անբավարարությունը, քանի որ դրանք մեծ արժեք են ներկայացնում պետական բյուջեի կատարման որակական ասպեկտի գնահատման համար։ Որակական տեսակի ոչ ֆինանսական ցուցանիշներ սահմանվել են 398 դեպքում, ինչը

կազմում է նման ցուցանիշ նախատեսելու հնարավորություն տվող քաղաքականության միջոցառումների կեսը:

«Ժամկետայնություն» տեսակի ոչ ֆինանսական ցուցանիշների դեպքում հիմնականում բացակայում են փաստացի ցուցանիշները, ինչն անհնար է դարձնում տվյալ ցուցանիշների կատարման գործընթացին հետևելը:

Միայն 174 քաղաքականության միջոցառման գծով (ընդհանուրի 13.2%-ը) է սահմանված եղել ոչ ֆինանսական ցուցանիշների տեսակային լիարժեք կազմ:

Հայաստանի Հանրապետության 2017 թվականի պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ հաշվետվությունում 3016 ոչ ֆինանսական ցուցանիշների գծով ներկայացված են եղել դրանց հաստատված և փաստացի մեծությունները: 1444 դեպքում ոչ ֆինանսական ցուցանիշների հաստատված և փաստացի մեծությունների միջև շեղում առկա չի եղել, իսկ 1572-ի դեպքում՝ եղել է, ընդ որում՝ 885-ը բացասական, իսկ 687-ը՝ դրական ուղղությամբ:

Հիմնականում բացակայում են ոչ ֆինանսական ցուցանիշների հաստատված և փաստացի ցուցանիշների տարբերությունների վերաբերյալ պարզաբանումները:

Ոչ ֆինանսական ցուցանիշների պլանավորման և կատարման գործընթացում առկա վերոնշյալ թերությունները մեծ անորոշություն են առաջացնում 2019 թվականի հունվարի 1-ից 100%-անոց ծրագրային բյուջեի պլանավորման անցում կատարելու նախասահմանված նպատակի կենսագործման հնարավորության առնչությամբ:

Հաշվի առնելով եզրակացությամբ ներկայացված ուսումնասիրություններն ու նկատառումները, ՀՀ հաշվեքննիչ պալատը գտնում է, որ ՀՀ կառավարության կողմից ՀՀ Ազգային ժողով ներկայացված՝ «Հայաստանի Հանրապետության 2017 թվականի պետական բյուջեի կադարման վերաբերյալ» փարեկան հաշվետվությունում եկամուտներին, ծախսերին և դեֆիցիտին ամրագրված ցուցանիշները համապատասխանում են «ՀՀ 2017 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրույթներին և արտացոլում են պետական բյուջեի փաստացի կադարողականը:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- 1 ՀՀ պետական բյուջեի կատարման մասին տարեկան հաշվետվության տեքստում ավելացնել վերլուծություն պետական բյուջեի գերատեսչական դասակարգմամբ ծախսերի վերաբերյալ:
- 2 ՀՀ պետական բյուջեի կատարման մասին տարեկան հաշվետվության մեջ ներառել գանձապետական միասնական հաշվի մնացորդների վերաբերյալ տեղեկատվություն:
- 3 ՀՀ պետական բյուջեի մասին օրենքի նախագծում ներառել արտաբյուջետային մուտքերն ու ելքերը:
- 4 Ձեռնարկել միջոցառումներ «Գանձապետական համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 5-րդ մասի դ), զ) և է) կետերով սահմանված մարմինների հաշիվները առևտրային բանկերից գանձապետական միասնական հաշիվ տեղափոխելու մասով:
- 5 «ՀՀ պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի համաձայն, ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված արտարժույթային պետական պարտատոմսերի սպասարկման ծախսերը ներառել ներքին պետական պարտքի սպասարկման փաստացի ծախսում:
- 6 Սահմանել ոչ ֆինանսական ցուցանիշներ այն քաղաքականության միջոցառումների գծով, որոնց համար այդպիսիք դեռևս սահմանված չեն:
- 7 Սահմանել ոչ ֆինանսական ցուցանիշների տեսակային առավել լիարժեք կազմ՝ մեծացնելով ոչ քանակական տեսակի ոչ ֆինանսական ցուցանիշների ծածկույթը՝ հատկապես շեշտադրելով որակական տեսակի ոչ ֆինանսական ցուցանիշների ծածկույթի ընդլայնումը:
- 8 Բարձրացնել ոչ ֆինանսական ցուցանիշների պլանավորման և կատարման գործընթացի նկատմամբ հետևողականությունը: Պլանավորված և փաստացի ցուցանիշների միջև բոլոր շեղումների համար ներկայացնել պարզաբանումներ: